

QUY TRÌNH THU THẬP, TỔNG HỢP VÀ PHỔ BIẾN THÔNG TIN THỐNG KÊ TÀI CHÍNH TIỀN TỆ Ở VIỆT NAM

ThS. Nguyễn Văn Đoàn*

Hiện nay, một số chỉ tiêu thống kê tiền tệ ở Việt Nam được Ngân hàng Nhà nước (NHNN) công bố qua trang điện tử www.sbv.gov.vn của NHNN. Để đảm bảo nguồn thông tin công bố thường xuyên và liên tục, NHNN đã thực hiện thu thập thông tin từ các đơn vị thuộc hệ thống ngân hàng cũng như các đơn vị ngoài ngành báo cáo theo các văn bản quy định của NHNN và của Chính phủ. Phạm vi số liệu thu thập chủ yếu hiện nay là của Hệ thống các tổ chức tín dụng (TCTD); Hệ thống NHNN chi nhánh tỉnh, thành phố; Hệ thống các Tổ chức tài chính khác không phải là TCTD. Bài viết này trình bày về quy trình thu thập, tổng hợp và công bố số liệu về thống kê tài chính, tiền tệ của NHNN.

Để thực hiện việc thu thập mang tính hệ thống, NHNN đã xây dựng các chương trình phần mềm với quy trình thu thập số liệu một cách khoa học và thuận tiện cho việc tiếp nhận các thông tin báo cáo đầu vào. Trên cơ sở nguồn số liệu thu thập, NHNN xây dựng các chương trình phần mềm tổng hợp các nguồn số liệu để chiết suất ra các sản phẩm đầu ra phù hợp với phương pháp luận của thống kê tài chính, tiền tệ quốc tế và thực tế ở Việt Nam. Người sử dụng thông tin thống kê tiền tệ có thể tiếp cận được nguồn số liệu liên quan đến một số chỉ tiêu thống kê tiền tệ qua trang điện tử của NHNN.

1. Nguồn số liệu thu thập của Thống kê tài chính, tiền tệ ở Việt Nam

Nguồn số liệu hiện nay được thu thập để tổng hợp vào hệ thống các Bảng Cân đối tiền tệ (CĐTT) của khu vực ngân hàng tài chính chủ yếu từ hệ thống các tài khoản kế toán của NHNN và tổ chức tín dụng, và các mẫu biểu của các Tổ chức tài chính khác.

Đối với nguồn số liệu để tổng hợp vào Bảng CĐTT của NHNN được tổng hợp từ hệ thống các tài khoản kế toán trong Bảng cân đối tài khoản kế toán của NHNN theo quy định tại Quyết định số 56/2006/QĐ-NHNN ngày 14/12/2006 của Thống đốc NHNN về việc sửa đổi, bổ sung, hủy bỏ một số tài khoản trong hệ thống tài khoản kế toán NHNN ban hành theo Quyết định số 425/1998/QĐ-NHNN2 ngày 17/12/1998; Quyết định số 23/2008/QĐ-NHNN ngày 08/8/2008 của Thống đốc ban hành Chế độ Báo cáo tài chính đối với Ngân hàng Nhà nước Việt Nam.

Đối với nguồn số liệu để tổng hợp vào Bảng CĐTT của TCTD được tổng hợp từ hệ thống các tài khoản kế toán trong Bảng cân đối tài khoản kế toán của hệ thống TCTD theo quy định tại Quyết định số 479/2004/QĐ-NHNN ngày 29/04/2004 và các Quyết định bổ sung và sửa đổi Quyết định số 479; Quyết định số 16/2007/QĐ-NHNN ngày 18/4/2007 của Thống đốc NHNN ban hành Chế độ báo cáo tài chính đối với các TCTD.

* Phó Chủ nhiệm đề tài “Nghiên cứu biên soạn cuốn sổ tay thống kê tài chính tiền tệ ở Việt Nam”

Đối với nguồn số liệu để tổng hợp vào Bảng CĐTT của khu vực các tổ chức tài chính khác được tổng hợp từ các mẫu biểu báo cáo “*Báo cáo tình hình tài sản có – tài sản nợ*” của các tổ chức tài chính khác theo quy định tại Nghị định số 82/2007/NĐ-CP ngày 23/5/2007 của Thủ tướng Chính phủ quy định cung cấp thông tin phục vụ xây dựng và điều hành chính sách tiền tệ quốc gia.

Ngoài ra, đối với nguồn số liệu thu thập chi tiết theo các lĩnh vực ngành, thành phần kinh tế (*ví dụ như chỉ tiêu về dư nợ tín dụng*), chi tiết theo kỳ hạn (*ví dụ như chỉ tiêu về Huy động vốn*) và nguồn số liệu của một số chỉ tiêu khác về hoạt động ngành ngân hàng (*như chỉ tiêu lãi suất, hoạt động thanh toán và ngân quỹ, tình hình mua bán và chi trả ngoại tệ, tình hình thanh toán xuất, nhập khẩu với các nước có chung biên giới, tình hình góp vốn, mua cổ phần tại các TCTD, các hoạt động về thị trường tiền tệ, các hoạt động về giám sát, an toàn trong hoạt động của TCTD,...*) được NHNN thu thập từ hệ thống các chỉ tiêu

mẫu biểu theo quy định tại Thông tư số 31/2013/TT-NHNN ngày 13/12/2013 của Thống đốc NHNN quy định báo cáo thống kê áp dụng đối với các đơn vị thuộc NHNN và các TCTD, chi nhánh ngân hàng nước ngoài.

2. Quy trình thu thập và tổng hợp số liệu thống kê tài chính, tiền tệ

Như đã trình bày ở phần trên, NHNN thu thập thông tin để tổng hợp các chỉ tiêu thống kê tài chính, tiền tệ chủ yếu hiện nay qua 3 nguồn số liệu:

(1) Theo quy định tại Chế độ báo cáo thống kê áp dụng đối với các TCTD (hệ thống các chỉ tiêu và các bảng biểu báo cáo);

(2) Theo quy định tại Chế độ báo cáo tài chính (hệ thống tài khoản kế toán);

(3) Theo quy định tại Nghị định 82/2007/NĐ-CP (hệ thống các Bảng biểu về tình hình Tài sản có - Tài sản nợ).

Quy trình thu thập và tổng hợp số liệu thống kê tài chính, tiền tệ ở NHNN thực hiện theo các bước chủ yếu ở Hộp 1 dưới đây:

Hộp 1. Các bước thu thập và tổng hợp các số liệu thống kê tiền tệ tại NHNN

Bước 1: Thu thập số liệu

- Đơn vị thu thập: Ngân hàng Nhà nước Việt Nam
- Đơn vị thực hiện báo cáo: Các tổ chức tín dụng; Hệ thống Quỹ Tín dụng nhân dân cơ sở; Các tổ chức tài chính khác; 63 Ngân hàng Nhà nước chi nhánh tỉnh, thành phố.
- Nguồn thông tin báo cáo: các bảng cân đối tài khoản kế toán, các chỉ tiêu và mẫu biểu báo cáo thống kê, các bảng biểu về tình hình Tài sản có – Tài sản nợ.

Bước 2: Tổng hợp số liệu

- Đơn vị tổng hợp: Vụ Dự báo, thống kê; Các Vụ, Cục chức năng liên quan (Ngân hàng Nhà nước).
- Đơn vị phối hợp: Cục Công nghệ tin học (Ngân hàng Nhà nước).
- Hệ thống các thông tin tổng hợp: Các Bảng CĐTT của NHNN; Hệ thống TCTD; Toàn ngành; Các Tổ chức tài chính khác; Khu vực ngân hàng – tài chính.
- Công cụ tổng hợp: Các chương trình phần mềm tổng hợp tự động.

Bước 3: Xây dựng các sản phẩm đầu ra

- Đơn vị thực hiện xây dựng: Vụ Dự báo, thống kê (Ngân hàng Nhà nước).
- Các sản phẩm đầu ra: Chiết suất từ hệ thống các Bảng CĐTT.

2.1. Nguồn số liệu theo quy định Chế độ báo cáo thống kê

Hiện nay, hệ thống báo cáo thống kê trong ngành Ngân hàng được thực hiện theo Chế độ báo cáo thống kê (CĐBCTK) ban hành theo Thông tư số 31/2013/TT-NHNN ngày 13/12/2013, CĐBCTK theo Thông tư số 31 đặc trưng bởi tính tập trung (mô hình báo cáo thống kê tập trung) với một đơn vị đầu mỗi báo cáo và đơn vị tiếp nhận báo cáo.

Thay vì quy trình thu thập thông tin mang tính chất phân tán, rời rạc như trước đây (*các Chi nhánh của TCTD tại các địa bàn báo cáo qua trung gian là NHNN chi nhánh tỉnh, thành phố, sau đó mới tập trung về Cục Công nghệ tin học của NHNN*), từ năm 2011 đến nay, mô hình báo cáo thống kê tập trung đã được đưa vào vận hành thay thế mô hình báo cáo phân tán. Theo đó, các Hội sở chính của TCTD sẽ truyền file báo cáo của toàn hệ thống trực tiếp lên Cục Công nghệ tin học ngân hàng qua một chương trình phần mềm báo cáo thống kê được thiết lập sẵn. Số liệu báo cáo sẽ được nằm ở trong kho dữ liệu của NHNN trong trạng thái “*chờ duyệt*”, sau khi kiểm tra về tính chính xác của số liệu, các đơn vị chức năng của NHNN thực hiện “*kiểm duyệt*” cho phép hệ thống số liệu đó được đưa vào “*kho dữ liệu chuẩn*” của NHNN. Từ đó, các đơn vị thuộc NHNN và các Chi nhánh NHNN tỉnh, thành phố có thể khai thác mọi thông tin số liệu trong “*kho dữ liệu chuẩn*” theo yêu cầu và mục đích sử dụng của từng đơn vị.

- *Hệ thống chỉ tiêu, mẫu biểu báo cáo:* yêu cầu báo cáo được xây dựng chủ yếu dưới dạng các chỉ tiêu báo cáo thống kê sắp xếp thành 8 nhóm, mỗi nhóm gồm nhiều phân nhóm khác nhau, theo các định kỳ báo cáo khác nhau (ngày/tuần/tháng/quý/năm). So với chế độ báo cáo trước đây, các chỉ tiêu báo cáo đã được sàng lọc, loại bỏ bớt các chỉ tiêu báo cáo không còn phù hợp với thực tiễn, đồng thời

sửa đổi, bổ sung các chỉ tiêu cần thiết trên cơ sở các văn bản quy phạm pháp luật hiện hành.

- *Về phương thức báo cáo:* các báo cáo thống kê cơ bản được thực hiện theo phương thức báo cáo bằng file điện tử, nhờ đó giảm bớt các báo cáo thủ công, thời gian và nhân lực lập báo cáo cho đơn vị báo cáo, đồng thời đáp ứng tốt nhu cầu khai thác, tổng hợp báo cáo của các đơn vị thuộc NHNN.

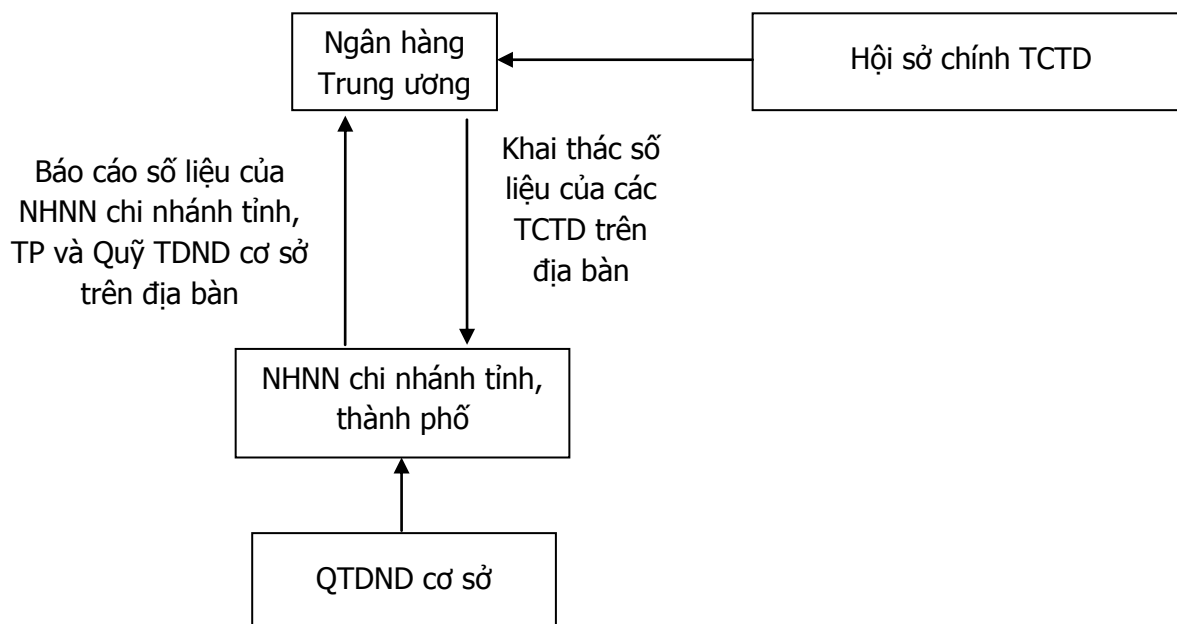
- *Về quy trình báo cáo điện tử:* Hội sở chính TCTD gửi báo cáo tổng hợp toàn hệ thống cho NHNN và báo cáo chi tiết của tất cả các chi nhánh trực thuộc. Ngoài ra, NHNN Chi nhánh tỉnh, thành phố cũng thực hiện gửi báo cáo cho NHNN TW. Riêng hệ thống Quỹ tín dụng nhân dân (TDND) cơ sở gửi báo cáo cho NHNN thông qua NHNN Chi nhánh tỉnh, thành phố. NHNN tổ chức kho dữ liệu báo cáo thống kê tập trung tại NHNN TW.

- *Đơn vị tiếp nhận báo cáo:* Cục Công nghệ tin học - Ngân hàng Nhà nước có trách nhiệm tổ chức mạng thông tin, quản lý dữ liệu, hướng dẫn cài đặt chương trình tin học cho các đơn vị phục vụ cho việc truyền, tiếp nhận và khai thác báo cáo.

- *Đơn vị tra soát và kiểm duyệt dữ liệu:* Các Vụ, Cục chức năng liên quan của NHNN có trách nhiệm trong việc xây dựng, hướng dẫn, theo dõi, đôn đốc, kiểm tra các nhóm chỉ tiêu, mẫu biểu báo cáo do đơn vị mình phụ trách. Các NHNN chi nhánh tỉnh, thành phố có trách nhiệm tổ chức, thu thập, kiểm tra và xác nhận dữ liệu của chính NHNN chi nhánh và các Quỹ TDND cơ sở trên địa bàn, sau đó cập nhật chung vào kho dữ liệu tại NHNN TW.

- *Đơn vị khai thác và sử dụng dữ liệu:* Các Vụ, Cục chức năng liên quan và NHNN Chi nhánh tỉnh, thành phố chủ động trong việc xây dựng báo cáo đầu ra trên nguồn cơ sở dữ liệu thu thập để tổng hợp phục vụ cho công tác chuyên môn của từng đơn vị.

Hình 1: Mô hình Báo cáo tập trung

2.2. Nguồn số liệu theo quy định tại Chế độ báo cáo tài chính

NHNN thu thập số liệu bảng cân đối tài khoản kế toán của các TCTD; NHNN chi nhánh tỉnh, thành phố (và một số Vụ, Cục chức năng liên quan của NHNN) thông qua chương trình phần mềm báo cáo tài chính do Cục Công nghệ tin học ngân hàng xây dựng.

Các TCTD thực hiện báo cáo Bảng cân đối tài khoản kế toán theo quy định Quyết định số 16/2007/QĐ-NHNN ngày 18/4/2007 Ban hành Chế độ báo cáo tài chính đối với các tổ chức tín dụng. Riêng hệ thống quỹ tín dụng nhân dân cơ sở thực hiện báo cáo theo hướng dẫn tại văn bản riêng của NHNN trên cơ sở vận dụng các quy định của Chế độ báo cáo tài chính theo Quyết định 16/2007/QĐ-NHNN ngày 18/4/2007.

NHNN chi nhánh tỉnh, thành phố và các Vụ, Cục chức năng liên quan của NHNN (Sở giao dịch, Vụ Tài chính - Kế toán) thực hiện báo cáo Bảng cân đối tài khoản kế toán theo

quy định tại Quyết định số 23/2008/QĐ-NHNN ngày 08/8/2008 Ban hành Chế độ Báo cáo tài chính đối với Ngân hàng Nhà nước Việt Nam.

- *Thông tin báo cáo:* Bảng cân đối tài khoản kế toán
- *Hình thức báo cáo:* truyền qua file điện tử và văn bản
- *Định kỳ báo cáo:* tháng, năm
- *Đơn vị thực hiện báo cáo:* Các TCTD, 63 NHNN chi nhánh tỉnh, thành phố, trên 1,000 quỹ tín dụng nhân dân cơ sở, các Vụ, Cục chức năng liên quan của NHNN.
- *Đơn vị tiếp nhận báo cáo:* Cục Công nghệ tin học - NHNN.
- *Đơn vị kiểm tra và duyệt dữ liệu báo cáo:* Cơ quan Thanh tra, giám sát ngân hàng - NHNN.
- *Đơn vị khai thác và sử dụng:* Cơ quan Thanh tra giám sát ngân hàng, Vụ Dự báo, thống kê, Vụ Tài chính - Kế toán và một số Vụ, Cục chức năng liên quan khác.

2.3. Nguồn số liệu "Báo cáo tình hình Tài sản có - Tài sản nợ" của các Tổ chức tài chính khác (OFC)

NHNN thu thập số liệu các bảng báo cáo Tình hình tài sản có – Tài sản nợ của các tổ chức tài chính khác (OFC) thông qua chương trình phần mềm báo cáo do Cục Công nghệ tin học ngân hàng xây dựng. Các tổ chức tài chính khác thực hiện gửi báo cáo cho NHNN theo quy định tại Nghị định số 82/2007/NĐ-CP ngày 23/5/2007 Quy định cung cấp thông tin phục vụ xây dựng và điều hành chính sách tiền tệ quốc gia.

- *Thông tin báo cáo:* Biểu báo cáo tình hình Tài sản có - Tài sản nợ

- *Hình thức báo cáo:* truyền qua file điện tử hoặc văn bản

- *Định kỳ báo cáo:* tháng, quý, năm

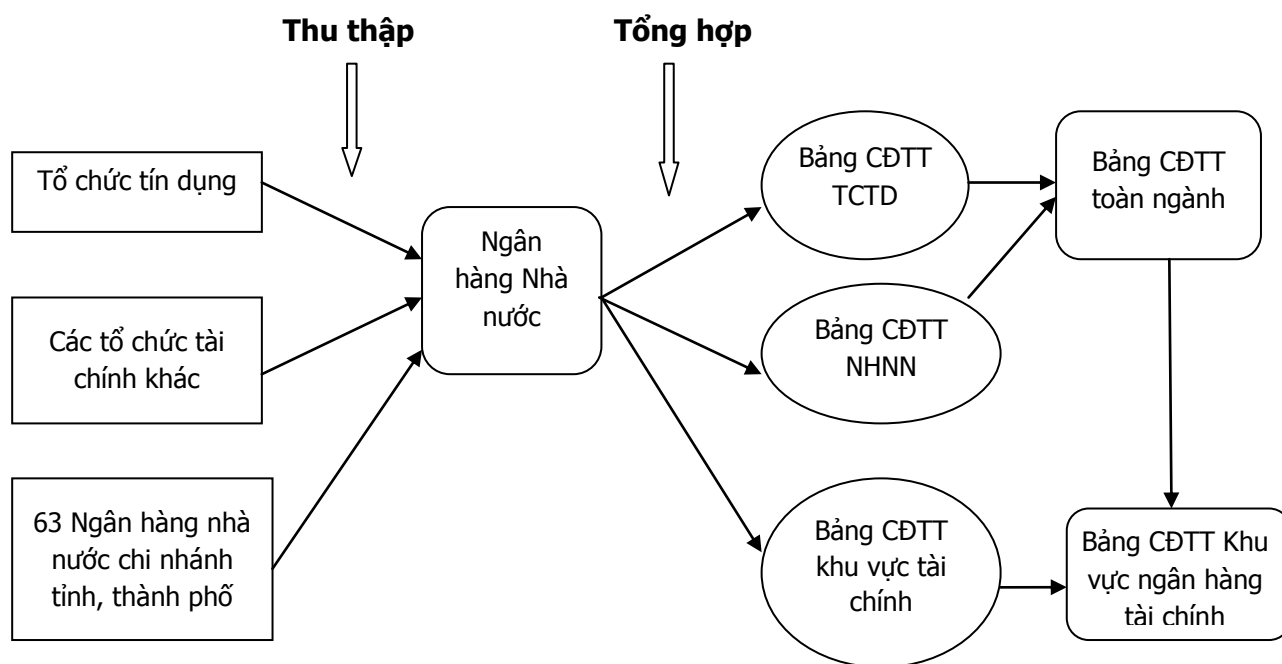
- *Đơn vị thực hiện báo cáo:* Các Công ty bảo hiểm, Công ty Chứng khoán, Công ty quản lý quỹ đầu tư chứng khoán, Quỹ đầu tư phát triển tỉnh, thành phố.

- *Đơn vị tiếp nhận báo cáo:* Cục Công nghệ tin học; Vụ Dự báo, thống kê – NHNN.

- *Đơn vị kiểm tra và duyệt dữ liệu báo cáo:* Vụ Dự báo, thống kê

- *Đơn vị khai thác và sử dụng:* Vụ Dự báo, thống kê; Vụ Tài chính; Vụ Chính sách tiền tệ.

Hình 2: Quy trình thu thập và tổng hợp số liệu

3. Công bố số liệu của NHNN

Định kỳ theo quy định NHNN thực hiện công bố các số liệu về thống kê tiền tệ theo quy định tại Thông tư số 35/2011/TT-NHNN ngày 11/11/2011 quy định việc công bố và cung cấp thông tin của NHNN trên trang Website của NHNN bao gồm danh mục các số liệu sau đây:

- (1). Tốc độ tăng trưởng và số tuyệt đối của Tổng phương tiện thanh toán;
- (2). Tỷ trọng tiền mặt trong lưu thông trên Tổng phương tiện thanh toán;
- (3). Cán cân thanh toán quốc tế;

- (4). Số dư tiền gửi của khách hàng tại TCTD (chi tiết theo dân cư và tổ chức kinh tế), tốc độ tăng trưởng;
- (5). Dư nợ tín dụng theo ngành kinh tế, tốc độ tăng trưởng;
- (6). Tổng tài sản có, tốc độ tăng trưởng;
- (7). Tỷ lệ nợ xấu trong tổng dư nợ tín dụng;
- (8). Vốn điều lệ, Vốn tự có (chi tiết theo loại hình TCTD), tốc độ tăng trưởng;
- (9). Tỷ lệ an toàn vốn tối thiểu (chi tiết theo loại hình TCTD);
- (10). Tỷ lệ cấp tín dụng so với nguồn vốn huy động (chi tiết theo loại hình TCTD);
- (11). Tỷ lệ vốn ngắn hạn cho vay trung, dài hạn (chi tiết theo loại hình TCTD);
- (12). Hệ số ROA "Lợi nhuận trên Tổng tài sản" (chi tiết theo loại hình TCTD);
- (13). Hệ số ROE "Lợi nhuận trên Vốn chủ sở hữu" (chi tiết theo loại hình TCTD);
- (14). Danh sách hệ thống các tổ chức tín dụng hoạt động tại Việt Nam.

Ngoài danh mục các thông tin công bố nêu trên, căn cứ trên cơ sở các giao dịch liên quan đến thị trường tiền tệ, định kỳ hàng ngày, tuần, NHNN còn thực hiện công bố các chỉ tiêu liên quan đến lãi suất (*như lãi suất huy động, lãi suất cho vay bằng VNĐ, ngoại tệ của TCTD đối với khách hàng, lãi suất bình quân trên thị trường liên ngân hàng*), tỷ giá (*Tỷ giá tính thuế xuất nhập khẩu, tỷ giá giao dịch của ngân hàng thương mại, tỷ giá tham khảo tại sở giao dịch NHNN*), ngoài ra NHNN còn công bố kết quả hoạt động liên ngân hàng, kết quả đấu thầu nghiệp vụ thị trường mở, kết quả đấu thầu tín phiếu kho bạc, các chỉ tiêu này được công bố theo từng phiên giao dịch.

Việc công bố thông tin này phần nào tăng cường tính công khai, minh bạch nguồn số liệu về tiền tệ của NHNN, giúp các nhà phân tích kinh tế khai thác và sử dụng số liệu được dễ dàng và thuận tiện. Để đảm bảo thông tin công bố chính xác, công tác thống kê tài chính, tiền tệ đóng góp một phần quan trọng trong việc thu thập và tổng hợp các nguồn số liệu để công bố.

Nguồn: Đề tài khoa học "Nghiên cứu biên soạn cuốn sổ tay thống kê tài chính tiền tệ ở Việt Nam"